

DECIZIE

25 noiembrie 2020

mun. Chișinău

Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit
al Curții Supreme de Justiție

în componența:

Președintele ședinței, judecătorul
judecătorii

Ala Cobăneanu
Dumitru Mardari
Iurie Bejenaru
Nicolae Craiu
Mariana Pitic

examinând recursul declarat de către Vera Cebotari, reprezentată de către avocatul Alexandru Cebanaș,

în cauza civilă, la cererea de chemare în judecată depusă de către Vera Cebotari împotriva lui Maxim Cebotari, Oleg Isac, notarului public Tereza Anton și notarului public Veronica Roșca, intervenient accesoriu Nicolae Podcornejnîi cu privire la declararea nulității procurii și a contractului de ipotecă,

împotriva deciziei din 22 ianuarie 2020 a Curții de Apel Chișinău, prin care a fost respins apelul declarat de către Vera Cebotari, reprezentat de către avocatul Alexandru Cebanaș și a fost menținută hotărârea din 11 decembrie 2018 a Judecătoriei Chișinău, sediul Ciocana,

constată:

La 18 aprilie 2017, Vera Cebotari a depus cerere de chemare în judecată împotriva lui Maxim Cebotari, Oleg Isac, notarului public Tereza Anton și notarului public Veronica Roșca, intervenient accesoriu Nicolae Podcornejnîi cu privire la declararea nulității procurii și a contractului de ipotecă.

În motivarea acțiunii reclamanta a indicat că, la 21 martie 2012 s-a deplasat la notar pentru a primi certificatul de moștenitor legal asupra averii defunctului Iurie Cebotari.

A menționat că, fiind o persoană cu dezabilități, a intenționat să elibereze lui Maxim Cebotari o procură pentru a înregistra averea moștenită la Oficiul teritorial cadastral Chișinău, fără dreptul de a înstrăina sau greva respectivul imobil.

A susținut că, în aceeași zi, notarul public Tereza Anton a perfectat și autentificat procura înregistrată cu nr. 1668 din 21 martie 2012, conform căreia l-a împuternicit pe Maxim Cebotari cu dreptul de a administra, inclusiv cu dreptul de a

înstrăina, greva apartamentul din xxxx, la prețul și condițiile stabilite de ultimul, numărul apartamentului nefiind specificat.

A afirmat că, fiind o persoană cu dezabilități (surdomută), se afla în imposibilitate de a înțelege împuternicirile, pe care le acordase lui Maxim Cebotari prin procură, iar notarul public Tereza Anton, la îndeplinirea procurii, contrar art. 44 alin. (5) din Legea cu privire la notariat, nu a întreprins măsurile necesare de a asigura prezența unui interpret pentru a garanta respectarea drepturilor sale, fapt prin care a fost dusă în eroare referitor la împuternicirile pe care le-a acordat.

A relevat că, ulterior, la 10 aprilie 2012, la notarul public Valentina Roșca a fost autentificat un contract de împrumut bănesc, conform căruia Oleg Isac, în calitate de împrumutător, i-a împrumutat lui Maxim Cebotari suma de 309438 de lei, fără dobândă, pînă la 10 septembrie 2012. Tot în aceeași zi, Oleg Isac și Maxim Cebotari au încheiat un contract de ipotecă, autentificat de același notar, conform căruia, în scopul garantării executării obligației de restituire a împrumutului acordat prin contractul de împrumut nominalizat, a fost instituită ipoteca asupra apartamentului xxxx.

A notat că, la întocmirea contractului de ipotecă în baza procurii nr. 1668 din 21 martie 2012 a fost admisă o eroare, or, deși în procură nu se individualizează bunul asupra căruia Maxim Cebotari are dreptul de a greva și înstrăina apartamentul, în contractul de ipotecă a fost indicat expres apartamentul cu xxxx.

În aceste circumstanțe, a considerat că, respectivul contract este afectat de eroare considerabilă referitor la calitățile substanțiale ale obiectului juridic, conform art. 227 din Codul civil.

A declarat că, pe lîngă nulitatea invocată care afectează contractul de ipotecă, acesta este încheiat în baza unei procuri lovită de nulitate absolută și, anume, procura nr. 1668 din 21 martie 2012, or, Maxim Cebotari nu are nici un drept asupra apartamentului xxxx, iar toate actele juridice încheiate de către Maxim Cebotari în privința apartamentului sunt lovite de nulitate.

A invocat că, Maxim Cebotari nu și-a onorat obligațiile de restituire a împrumutului, iar ca urmare, la 29 noiembrie 2016, prin procesul-verbal nr. 067-675r/16 cu privire la licitație, apartamentul xxxx a fost adjudecat ofertantului Nicolae Podcormejnîi la suma de 471000 de lei.

A relatat că, în legătură cu faptul că, licitația a avut la bază un act juridic lovit de nulitate absolută și, anume, procura nr. 1668 din 21 martie 2012, Maxim Cebotari, în lipsa împuternicirilor, nu a avut dreptul de a încheia contractul de ipotecă nr. 6792 și, respectiv, licitația este în contradicție cu normele legale.

A solicitat declararea nulității procurii nr. 1668 din 21 martie 2012, autentificată de notarul public Tereza Anton, referitor la împuternicirile date lui Maxim Cebotari privind administrarea, înstrăinarea și grevarea imobilului aflat pe xxxx, declararea nulității contractului de ipotecă nr. 6792 din 10 aprilie 2012, autentificat de notarul public Veronica Roșca și încasarea tuturor cheltuielilor de judecată.

Prin hotărârea din 11 decembrie 2018 a Judecătoriei Chișinău, sediul Ciocana acțiunea depusă de către Vera Cebotari a fost respinsă ca fiind neîntemeiată.

La 21 decembrie 2018 și 10 iunie 2019 Vera Cebotari, reprezentată de către avocatul Alexandru Cebanaș, a declarat apel împotriva hotărârii primei instanțe, solicitând admiterea acestuia, casarea integrală a hotărârii primei instanțe și emiterea unei noi hotărâri cu privire la admiterea acțiunii.

Prin decizia din 22 ianuarie 2020 a Curții de Apel Chișinău a fost respins apelul declarat de către Vera Cebotari, reprezentată de către avocatul Alexandru Cebanaș și a fost menținută hotărârea primei instanțe.

La 29 mai 2020 Vera Cebotari, reprezentată de către avocatul Alexandru Cebanaș, a declarat recurs împotriva deciziei instanței de apel, solicitând admiterea acestuia, casarea integrală a deciziei instanței de apel și trimiterea cauzei spre rejudecare în instanța de apel.

În motivarea recursului a indicat că, decizia instanței de apel este neîntemeiată, deoarece instanța de apel a încălcat sau a aplicat eronat normele de drept material și, anume, nu a aplicat legea care trebuia să fie aplicată.

A menționat că, instanța de apel nu a aplicat prevederile pct. 18 din ordinul Ministerului Justiției nr. 394 din 29 septembrie 2005 (Girul de autentificare a procurii în numele solicitantului surd, mut sau surdomut, și care este analfabet, asistat de interpret special), considerând eronat că, aceste prevederi nu sunt aplicabile cauzei.

A susținut că, instanța de apel eronat a concluzionat că, recurenta nu este analfabetă, bazându-și concluziile pe circumstanțele impertinente, lipsite de capacitatea probatorie, ignorând cu desăvârșire faptele care demonstrează că, recurenta este analfabetă. În special, instanța de apel a dedus această concluzie din faptul că, anterior recurenta a mai întocmit acte notariale la același notar (în cadrul procedurii de acceptare a moștenirii), dar nu a solicitat declararea nulității acestor acte.

A considerat că, concluziile respective ale instanței de apel ca fiind absolut greșite și inadmisibile, întrucât circumstanțele respective nicicum nu pot confirma sau infirma calitatea de „persoană analfabetă”.

A afirmat că, prin actele notariale întocmite în cadrul procedurii de acceptare a moștenirii nu a fost prejudiciat dreptul de proprietate al recurente, respectiv, aceasta nu a avut interes în declararea nulității acestor acte.

A apreciat critic concluziile instanței de apel despre „alfabetismul recurente”, bazate pe observațiile că, recurenta și-a scris personal numele, prenumele și patronimicul său în actele notariale întocmite anterior în cadrul procedurii de acceptare a moștenirii. Acest fapt nu demonstrează decât capacitatea recurente de a-și scrie numele, capacitatea pe care a învățat-o la școală, în grafie chirilică și nicidecum capacitatea de a scrie și de a înțelege textele.

A relevat că, recurenta nu are capacitatea nici să înțeleagă sensul textelor scrise în limba rusă, de nivelul clasei I-a, cu atât mai mult, nu înțelege nici textele scrise în limba română. Această circumstanță importantă reiese din concluziile specialistului Svetlana Gudumac în urma examinării psihologice și psihopedagogice a recurente, efectuate în prima instanță.

A notat că, instanța de apel în mod eronat a considerat că, concluziile specialistului nu ar putea fi considerate drept probă, invocând că, art. 117 alin.(2)

CPC nu prevede „concluziile specialistului” în calitate de probă. Această concluzie a instanței de apel este evident greșită, întrucât art. 148 CPC permite administrarea în calitate de probe a raportului scris al specialistului, fiind menționat că, acesta nu poate înlocui raportul de expertiză și nici exclude necesitatea efectuării expertizei în aceeași problemă. Cu toate acestea, în conformitate cu art. 130 alin. (2) CPC, nici un fel de probe nu au pentru instanța judecătorească o forță probantă prestabilită fără aprecierea lor. Astfel, raportul de expertiză nu reprezintă în sine o probă obligatorie, lipsa căreia ar conduce la imposibilitatea probării unui fapt. Or, în conformitate cu art. 130 alin. (1) CPC, aprecierea probelor se efectuează prin cercetarea multiaspectuală, completă, nepărtinitoare și nemijlocită a tuturor probelor din dosar în ansamblul și interconexiunea lor. Astfel, instanța de apel urma să ia în considerare și raportul scris al specialistului în psihologie și psihopedagogie Svetlana Gudumac.

A declarat că, faptul posedării doar a limbii ruse a fost invocat atât de recurentă, cât a fost confirmat și de reprezentantul intimatei Tereza Anton. În referința sa, avocatul ultimei, Constantin Bria a confirmat că, Vera Cebotari nu posedă limba de stat, fapt pentru care conținutul procurii i-a fost citit și tradus verbal în limba rusă de către notar.

A invocat că, instanța de apel a concluzionat că, recurenta nu este analfabetă, deoarece cunoaște a scrie și a citi în limba rusă, însă a ignorat faptul că, textul procurii a fost perfectat în limba română și nu a fost tradus și prezentat în limba rusă în formă scrisă. Prin urmare, concluziile instanței de apel precum că, recurenta nu este analfabetă, sunt în contradicție esențială cu circumstanțele cauzei. Or, este evident faptul că, traducerea verbală a textului procurii în limba rusă, fără asistența unui interpret special, este o modalitate de comunicare inadecvată.

A mai invocat că, instanța de apel nu a ținut cont de faptul că, asigurarea unui interpret special este o obligație imperativă impusă notarului, nu clientului (art. 44 alin. (5) din Legea cu privire la notariat (în vigoare la momentul perfectării procurii), iar la îndeplinirea actelor notariale este obligatorie antrenarea interpreților autorizați pentru asigurarea veridicității traducerii, nefiind admisă participarea persoanelor neautorizate.

A menționat că, instanța de apel a încălcat normele de drept procedural și, anume, cauza a fost judecată în absența unui participant la proces căruia nu i s-a comunicat locul, data și ora ședinței de judecată.

A susținut că, conform citației, ședința de judecată a instanței de apel din 22 ianuarie 2020 urma să aibă loc pe str. Teilor,4, în sala nr. 6, însă, de fapt, ședința a avut loc în sala nr. 9. Acest viciu al citării a condus la examinarea cauzei în lipsa recurentei, a avocatului acesteia și a interpretului în limbajul semnelor, Alla Bargan, care s-au prezentat la locul indicat în citație (sala nr.6).

A afirmat că, instanța de apel, contrar prevederilor art. 373 alin. (5) CPC, nu s-a pronunțat asupra tuturor motivelor invocate în cererea de apel, fapt care dă temei de a considera că, aprecierea probelor de către instanța judecătorească a fost arbitrară, ducând la încălcarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului (în special, dreptul la un proces echitabil).

A relevat că, instanța de apel nu a aplicat prevederile art. 242, 249 și art. 217 din Codul civil, deși acestea urmau a fi aplicate la examinarea pretenției cu privire la nulitatea contractului de ipotecă.

A declarat că, analizând conținutul procurii, intimatul Maxim Cebotari a fost împuternicit să încheie actele juridice privind înstrăinarea/vinderea, donație, gaj, ipotecă a cotei-părți din imobilul din xxxx în numele și pentru recurenta Vera Cebotari. În acest context, expresia „prin prezenta încredințez (...) ca în numele meu și pentru mine (...)” semnifică împuternicirea de a încheia actele juridice din numele și pentru recurenta. Astfel, având în vedere faptul că, contractul de ipotecă este un act juridic accesoriu (art. 454 alin. (1) și (2) din Codul civil), împuternicirea de a încheia contractul de ipotecă din numele recurente ar fi valabilă doar dacă aceasta ar figura în contractul de împrumut în calitate de împrumutat, însă recurenta nu figurează în calitate de împrumutat în contractul de împrumut încheiat cu Oleg Isac și nici în procură nu au exprimat acordul de a gaja cota sa parte din apartament pentru garantarea executării obligațiilor lui Maxim Cebotari. Prin urmare, notarul Veronica Roșca, contrar prevederilor art. 10 alin. (2) din Legea cu privire la ipotecă (în vigoare la data încheierii contractului) și ale art. 242 alin. (2) și 251 din Codul civil, a instituit ipoteca asupra întregului apartament proprietatea comună.

A notat că, recurenta nu a confirmat împuternicirea lui Maxim Cebotari de a încheia în numele ei contractul de ipotecă pentru garantarea executării obligației acestuia, ci, dimpotrivă, a solicitat declararea nulității procurii și a contractului de ipotecă ca fiind încheiate cu încălcarea dispozițiilor imperative ale legii.

În conformitate cu art. 440 alin. (2) Codul de procedură civilă, completul din 3 judecători prin încheierea din 04 noiembrie 2020 a considerat recursul admisibil și a dispus examinarea fondului de un complet din 5 judecători.

În conformitate cu art. 444 Cod de procedură civilă, recursul se examinează fără înștiințarea participanților la proces.

Studiind materialele dosarului în raport cu argumentele invocate în recurs, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție consideră recursul întemeiat și care urmează a fi admis cu casarea integrală a deciziei instanței de apel și trimiterea cauzei spre rejudecare în instanța de apel din următoarele considerente.

În conformitate cu art. 445 alin. (1) lit. c) CPC, instanța de recurs, după ce judecă recursul, este în drept să admită recursul, să caseze integral decizia instanței de apel și să trimită cauza spre rejudecare în instanța de apel în toate cazurile în care eroarea judiciară nu poate fi corectată de către instanța de recurs.

Din materialele dosarului rezultă că, prin procurile din 21 martie 2012, înregistrate și autentificate de către notarul public Tereza Anton sub nr. 1667 și nr.1668, Vera Cebotari și Mihail Cebotari i-au încredințat lui Maxim Cebotari să le reprezinte interesele în toate organele competente, administrative și de stat ale Republicii Moldova în vederea înstrăinării/vinderii, donării, punerii în gaj, ipotecării cotei-părți din imobilul situat în xxxx, la prețul și condițiile stabilite de ei (f. d. 6, 7, 60, vol. I).

La 10 aprilie 2012 Maxim Cebotari a încheiat cu Oleg Isac contractul de împrumut al banilor, autentificat de către notarul public Veronica Roșca, conform

căruia Oleg Isac a împrumutat lui Maxim Cebotari suma de 309438 de lei, care recalculați la acordul părților în euro, conform cursului Băncii Naționale a Moldovei la semnarea prezentului contract, constituie 20000 de Euro, iar Maxim Cebotari s-a obligat să ramburseze împrumutul în euro până la 10 septembrie 2012 (f. d. 14, vol.I).

Tot la 10 aprilie 2012, în scopul garantării restituirii împrumutului în termenul prevăzut în contractual de împrumut al banilor enunțat, între Oleg Isac și Maxim Cebotari, ce acționa în nume propriu și în temeiul procurilor nr. 1667 și 1668 din 21 martie 2012, a fost încheiat contractul de ipotecă, conform căruia a fost instituită ipoteca asupra apartamentului xxxx (f. d. 8-13, vol. I).

Înaintând prezenta cerere de chemare în judecată, Vera Cebotari a solicitat declararea nulității procurii nr. 1668 din 21 martie 2012, autentificată de notarul public Tereza Anton și a contractului de ipotecă din 10 aprilie 2012, încheiat între Oleg Isac și Maxim Cebotari, autentificat de notarul public Veronica Roșca și încasarea tuturor cheltuielilor de judecată.

Prima instanță, fiind investită cu judecarea prezentei cauze, a ajuns la concluzia netemeinicii acțiunii.

Ulterior, instanța de apel, fiind investită cu judecarea apelului declarat de către Vera Cebotari, reprezentată de către avocatul Alexandru Cebanaș, a ajuns la concluzia netemeinicii acestuia, menținând hotărârea primei instanțe, pe care a considerat-o întemeiată și legală.

Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție, verificând legalitatea deciziei, a constatat că, instanța de apel a încălcat normele de drept procedural.

În conformitate cu art. 432 alin. (3) CPC, hotărârea instanței de judecată este lovită de nulitate în cazul în care au fost încălcate sau aplicate greșit normele de drept procedural.

În conformitate cu art. 432 alin. (3) lit. b) CPC, se consideră că normele de drept procedural sunt încălcate sau aplicate eronat în cazul în care pricina a fost judecată în absența unui participant la proces căruia nu i s-a comunicat locul, data și ora ședinței de judecată.

În conformitate cu art. 370 alin. (2) CPC, instanța de apel expediază participanților la proces copii de pe cererea de apel și de pe înscrisurile care nu au fost prezentate primei instanțe și citează părțile și alți participanți la proces.

În conformitate cu art. 102 alin. (1) CPC, instanța înștiințează prin citație participanții la proces, martorii, experții, specialiștii și interpreții privitor la locul, data și ora ședinței de judecată sau la locul, data și ora efectuării unor acte de procedură.

Din materialele dosarului și, anume, conform citației, anexate la materialele dosarului, ședința de judecată din 22 ianuarie 2020 urma să aibă loc pe str. Teilor,4, mun. Chișinău, în sala nr. 6 (f. d. 45, vol. II).

De asemenea, din materialele dosarului rezultă că, recurenta Vera Cebotari, reprezentantul acesteia, avocatul Alexandru Cebanaș și interpretul autorizat în limbajul semnelor, Alla Bargan, prezentându-se la locul indicat în citație, au aflat că, cauza se va examina în sala nr. 8, însă, prezentându-se în sala nr. 8, le-a fost

comunicat că, examinarea cauzei a avut deja loc, fapt confirmat prin declarația dată de către Alla Bargan, interpret autorizat în limbajul semnelor (f. d. 73, vol. II).

Astfel, la 22 ianuarie 2020 instanța de apel a examinat prezenta cauză în absența recurentei Vera Cebotari, a reprezentantului acesteia, avocatul Alexandru Cebanaș și a interpretului autorizat în limbajul semnelor, Alla Bargan, cărora li s-a comunicat greșit locul ședinței de judecată din 22 ianuarie 2020.

La caz, se reține că, art. 379 alin. (1) CPC acordă dreptul instanței de apel de a judeca apelul în lipsa apelantului sau intimatului, a reprezentanților acestora, precum și a unui alt participant la proces, doar în cazul în care aceștia sunt citați legal despre locul, data și ora ședinței.

În circumstanțele enunțate și în contextul normelor de drept citate, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție conchide că, instanța de apel nu a respectat procedura citării legale a recurentei, a reprezentantului acesteia și a interpretului autorizat în limbajul semnelor, fapt care constituie o încălcare a dreptului la un proces echitabil prevăzut de art. 6 § 1 din Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale.

Or, unul din principiile procesului echitabil, rezultând din jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, este contradictorialitatea între părțile, care sunt parte a procesului. Pentru a răspunde exigențelor articolului enunțat, procedura în fața instanțelor judiciare trebuie să aibă un caracter contradictoriu, un concept similar celui al egalității armelor. Principiul contradictorialității presupune, în fond, posibilitatea pentru părțile în proces de a li se aduce la cunoștință toate dovezile invocate și observațiile formulate și de a face comentarii în legătură cu ele.

Respectarea principiului egalității armelor presupune că, fiecare parte trebuie să obțină o posibilitate rezonabilă de a-și prezenta cauza în condiții care să nu o plaseze într-o situație dezavantajată în raport cu adversarul său, astfel încât să se mențină un echilibru corect.

Dreptul la o procedură contradictorie implică dreptul unei părți în procesul civil de a lua cunoștință de observațiile sau explicațiile date de cealaltă parte, precum și a le discuta.

În conformitate cu art. 26 alin. (2) și (3) CPC, contradictorialitatea presupune organizarea procesului astfel încât părțile și ceilalți participanți la proces să aibă posibilitatea de a-și formula, argumenta și dovedi poziția în proces, de a alege modalitățile și mijloacele susținerii ei de sine stătător și independent de instanță, de alte organe și persoane, de a-și expune opinia asupra oricărei probleme de fapt și de drept care are legătură cu pricina dată judecării și de a-și expune punctul de vedere asupra inițiativelor instanței. Instanța care judecă pricina își păstrează imparțialitatea și obiectivitatea, creează condiții pentru exercitarea drepturilor participanților la proces, pentru cercetarea obiectivă a circumstanțelor reale ale cauzei.

Prin urmare, în condițiile în care participanții la proces au fost privați de dreptul de a participa la examinarea cauzei în ordine de apel, instanța de recurs conchide că, nu constituie decît o îngădire a dreptului acestora de a beneficia de un proces echitabil, cu respectarea principiilor procesului civil reglementate atît de legislația națională, cît și cea internațională.

Astfel, din considerentele menționate și deoarece eroarea judiciară în cauză nu poate fi corectată de către instanța de recurs, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție ajunge la concluzia de a admite recursul, de a casa integral decizia instanței de apel și de a trimite cauzei spre rejudecare în instanța de apel.

În conformitate cu art. 445 alin. (1) lit. c) CPC, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție

decide:

Se admite recursul declarat de către Vera Cebotari, reprezentată de către avocatul Alexandru Cebanaș.

Se casează integral decizia din 22 ianuarie 2020 a Curții de Apel Chișinău în cauza civilă, la cererea de chemare în judecată depusă de către Vera Cebotari împotriva lui Maxim Cebotari, Oleg Isac, notarului public Tereza Anton și notarului public Veronica Roșca, intervenient accesoriu Nicolae Podcormejnîi cu privire la declararea nulității procurii și a contractului de ipotecă, cu trimiterea cauzei spre rejudecare la Curtea de Apel Chișinău, de un alt complet de judecată.

Decizia nu se supune niciunei căi de atac.

Președintele ședinței,
judecătorul

Ala Cobăneanu

judecătorii

Dumitru Mardari

Iurie Bejenaru

Nicolae Craiu

Mariana Pitic